

CHAKANA BANK XIZMATLARI VA BANK MAHSULOTLARI

Urazov Avazbek Abduraxmanovich

Bank moliya akademiyasi Banking fakulteti talabasi

Mamlakatimizda internet va mobil-banking tizimlarining joriy etilishi bank uchun ham, mijoz uchun ham qo'shimcha qulayliklar yaratdi. Endi mijoz o'z hisobvarag'i bo'yicha bank amaliyotlarini bankka bormasdan internet orqali hohlagan vaqtda bajarish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu esa mijozga vaqti va mablag'ini tejash, manzilning uzoq-yaqinligidan qat'iy nazar bankni ixtiyoriy ravishda tanlash, o'z mablag'larini ancha tez boshqarish kabi afzalliklarni yaratadi. Natijada bunday qulayliklardan foydalanuvchilar soni kundun - kunga ko'payib boradi. Bank xizmatlarining yangi turlarini joriy etish O'zbekistonda bank tizimi barqarorligini ta'minlashning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Zero, banklararo raqobatning kuchayishi, axborot texnologiyalarining rivojlanib borishi hamda zamonaviy bank xizmatlariga bo'lgan talabning oshishi yangidan-yangi innovatsion bank xizmatlarini keng miqyosda joriy etishni zaruratga aylantirayotgan hozirgi paytda mamlakatimiz tijorat banklarining masofaviy bank xizmatlari bozori dastlabki rivojlanish bosqichida turibdi.

Bank xizmatlari va bank mahsulotlari bank-moliya sohasida o'zaro bir-biri bilan bog'liqtushunchalardir, ammo ular bank o'z mijozlariga taqdim etayotgan narsalarning turli jihatlariga ishora qiladi. Mana bu ikki atama o'rtasidagi asosiy farqlar yuqoridagilar (1- jadval).

Tijorat bankinging raqobatbardoshligini, shuningdek, uning izchil va samarali rivojlanish imkoniyatlarini belgilovchi asosiy sifat belgilaridan biri bu bank o'z mijozlariga taklif qilayotgan real va potentsial mahsulot va xizmatlar majmuidir. Bir necha yuzlab bank xizmatlari mavjud. Ular xilma-xil bo'lib, banklarning raqamli transformatsiyalashuv sharoitida ularning soni tobora ortib bormoqda. Ilgari vaqtdagi turli ananaviy xizmatlar birlashib, transformatsiya qilinib ular majmuasi yangi bank mahsulotlarini yuzaga keltirmoqda. Bank xizmatlari va faoliyatning turli yo'nalishlari o'rtasidagi aloqa imkoniyatlarini oshirish orqali yangi bank xizmatlarini yaratish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni oqilona boshqarishni talab etadi. Shu bilan birga, bank xizmatlari sohasini diversifikatsiya qilish tendentsiyasi kuchaymoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 23 martdagi "Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3620-sonli qaroriga ko'ra bank xizmatlar bozorini samardorligini oshirishda ko'plab vazifalar belgilab berildi. Birinchidan bank faoliyatining ilg'or xalqaro tajribasini o'rganish hamda bank xizmatlari va mahsulotlarining yangi turlarini joriy etish vazifasi qo'yilgan.

1-jadval

Bank xizmati va bank mahsuloti o'rtasidagi asosiy farqlar¹

№	Bank xizmati	Bank mahsuloti
1.	<i>Ta'rif:</i> Bank xizmatlari bank o'z mijozlariga ko'rsatadigan kengroq yordam, qo'llab-quvvatlash va o'zaro aloqalarni o'z ichiga oladi. Ushbu xizmatlar ko'pincha nomoddiy bo'lib, bank ishi bilan bog'liq jarayonlar va mijozlar tajribasini o'z ichiga oladi.	<i>Ta'rif:</i> Bank mahsulotlari deganda banklar o'z mijozlariga taqdim etadigan moliyaviy vositalar yoki takliflar tushuniladi. Ushbu mahsulotlar mijozlar o'zlarining turli moliyaviy ehtiyojlari va maqsadlarini qondirish uchun foydalanishlari mumkin bo'lgan moddiy moliyaviy vositalardir.
2.	<i>Tabiat:</i> Bank xizmatlari - bu bank bilan ishlashning umumiy tajribasi. Ular mijozlarga xizmat ko'rsatish, onlayn bank platformalari, moliyaviy maslahatlar, hisoblarni boshqarish va bank mahsulotlaridan samarali foydalanishda yordam berishni o'z ichiga oladi.	<i>Tabiat:</i> Bank mahsulotlari o'ziga xos yahlit moliyaviy aktivlar yoki xizmatlar bo'lib, ko'pincha o'ziga xos xususiyatlar va shartlarga ega. Ular odatda yaxshi aniqlangan va standartlashtirilgan bo'lib, mijozlar tushunishi va baholashini osonlashtiradi.
3.	Bank xizmatlari mijozlarni qo'llab-quvvatlash, moliyaviy maslahat xizmatlari, onlayn va mobil bank platformalari, hisob-kitoblarni to'lash xizmatlari, moliyaviy rejalashtirish, kredit bo'yicha maslahatlar va investitsiya bo'yicha ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi.	Umumiy bank mahsulotlari omonat hisobvaraqlari, tekshirish hisoblari, depozit sertifikatlari (CD), shaxsiy kreditlar, ipoteka kreditlari, kredit kartalari, avtokreditlar va investitsiya opsiyalari kabi investitsiya fondlari yoki brokerlik xizmatlarini o'z ichiga oladi.
4.	<i>Maqsad:</i> Bank xizmatlari mijozlarning umumiy tajribasini yaxshilash va mijozlarning moliyaviy maqsadlariga erishish uchun bank mahsulotlaridan samarali foydalanishlarini ta'minlashga qaratilgan. Xizmatlar ko'pincha bank xizmatlarini qulay, xavfsiz va foydalanuvchilarga qulay qilish uchun mo'ljallangan.	<i>Maqsad:</i> Bank mahsulotlari mijozlar uchun o'z pullarini boshqarish, ko'paytirish yoki ularga kirish, moliyaviy maqsadlarga erishish va muayyan moliyaviy ehtiyojlarni qondirish uchun vosita bo'lib xizmat qiladi (masalan, jang'arma, qarz olish, investitsiya qilish).
5.	<i>Mijozlarning o'zaro ta'siri:</i> Bank xizmatlari mijozlar va bank o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'z ichiga oladi, ko'pincha doimiy asosda. Ular mijozlarga bank mahsulotlaridan foydalanishda va ularning moliyaviy ishlarini boshqarishda yordam berish va qo'llab-quvvatlash uchun mo'ljallangan.	<i>Mijozlarning o'zaro ta'siri:</i> Banklar mijozlarni jalb qilish uchun o'z mahsulotlarini reklama qiladi va targ'ib qiladi. Xaridorlar ushbu mahsulotlar orasidan o'zlarining afzalliklari va talablariga qarab tanlashlari mumkin.

Ushbu bandga ko'ra bank amaliyotlari bo'yicha ilg'or jahon amaliyotini tahlil qilish va bank xizmatlari va mahsulotlarining innovatsion toifalarini o'z ichiga olish chakana bank xizmatlarini sotishni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Soha tendentsiyalari yetakchisi bo'lib, mijozlarga yangi va moslashtirilgan moliyaviy yechimlarni taklif qilish orqali chakana bank xizmatlarda kengroq mijozlarni jalb qilish va ushlab turish, buning natijasida bank xizmatlari amaliyotlari orqali mijozlar ehtiyojini qondirishni oshirishga xizmat qiladi. Bank

xizmatlari va bank mahsulotlari haqida fikr yuritishdan oldin bu ikki tushunchalardagi farqni anglash lozim. Bank xizmati tushunchasiga turli mualliflar turlicha talqin qilgan. Ayrimlari uni biror bir maqsadga erishishga qaratilgan funksiya sifatida hisoblasa, boshqalari uni ma'lum bir atributlar to'plami bilan tavsiflangan obyekt sifatida hisoblashadi.

Bank xizmati mijozning ehtiyojlarini qondirish maqsadida o'zaro kelishuv asosida amalga oshiriladigan texnik jihatdan o'zaro bog'liq bank operatsiyalari majmuasi sifatida talqin etiladi. Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda "bank mahsuloti" atamasi ko'pincha "bank xizmati" bilan bir-birining o'rnida ishlatiladi. Bank mahsuloti bank xizmatlarini ko'rsatish orqali muayyan bank sohalarida mijozlarning talablarini qondirish uchun mo'ljallangan o'zaro bog'liq xizmatlar va operatsiyalar majmuasini ifodalaydi.

Bank mahsuloti bankning moliya bozorida sotish uchun mo'ljallangan o'zaro bog'liq xizmatlar, operatsiyalar va moddiy komponentlarning yig'indisi sifatida qabul qilinadi. U bank operatsiyasi natijasida tuziladi va bu operatsiyalarni amalga oshirish jarayonida kompleks bank mahsulotini yaratish uchun hamrohlik qiluvchi bank xizmatlari qo'shiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Иванов А.Н «Банковские услуги: зарубежный и российский опыт» Москва «ФИС»2002г.
2. Жуков Е.Ф. «Банковское дело» М.ЮНИТА-ДАНА 2007г
3. Галитская С.В. «Денги, кредит, банки». Полный курс. Москва изд. «Эксмо» 2008 г 253 с
4. Попова О.А. Управление развитием инновационной экосистемы на основе платформенной концепции. Диссер. на соис. уч. степ. канд. экон. наук. Воронеж 2021.
5. Mamadiyarov Z.T. "Tijorat banklarida masofaviy xizmatlarni rivojlantirish". Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent 2021.

FOYDALANILGAN SAYTLAR:

1. <https://lex.uz/ru/docs/-2016785>
2. <http://interfinance.tfi.uz/wpcontent/uploads/2022/11/31%D0%98%D0%B>
3. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/view/13800/9642>